

Jan Gliściński

"La mariologia nella catechesi dei Padri (eta postnicena)", a cura di Sergio Felici, Roma 1991 : [recenzja]

Collectanea Theologica 63/3, 192-193

1993

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sio nauczał patrologii w Papieskim Ateneum Salezjańskim w Turynie, które w latach siedemdziesiątych obecnego stulecia przekształciło się w Papieski Uniwersytet Salezjański w Rzymie. Był współpracownikiem serii parystycznej, zatytułowanej *Corona Patrum Salesiana*, w której w jego opracowaniu ukazały się trzy tomy pism Ojców Apostolskich. Jego *Iniziazione ai Padri* spotkała się z ciepłym przyjęciem i szybko się rozpowszechniła na terenie Włoch. Pierwszy spośród dwóch autorów, którzy podjęli się zadania przepracowania na nowo tej właśnie patrologii, E. Dal Covolo jest wykładowcą starożytnej literatury chrześcijańskiej na wyżej wspomnianym Uniwersytecie. Poświęcił wiele różnych publikacji problematyce stosunków pomiędzy instytucjami społeczno-politycznymi a Kościołem w II i III w., wśród których na szczególną uwagę zasługuje książka pt. *I Severi e il cristianesimo. Ricerche sull'ambiente storico-istituzionale delle origini cristiane tra il secondo e il terzo secolo*, Roma 1989, s. 116. Drugi natomiast z autorów, M. Maritano jest wykładowcą patrologii i starożytnej historii Kościoła w filii tego samego Uniwersytetu w Turynie. Opublikował szereg najróżnorodniejszych artykułów o charakterze patrystycznym.

Tom pierwszy omawianej tu pozycji prezentuje Ojców Apostolskich i apologetów greckich z II w., czyli tych wszystkich wczesnochrześcijańskich pisarzy, którzy znajdowali się najbliżej początków nowej religii w świecie rzymskim. Tom drugi natomiast jest poświęcony Ojcom z II i III wieku, począwszy od św. Ireneusza z Lionu, a skończywszy na Orygenesie. W najbliższej przyszłości ukaza się kolejne tomy opracowane według takiego samego klucza.

Nowatorstwo tej dwutomowej książki polega m. in. na wprowadzeniu do niej obszernych wykazów bibliograficznych w zestawieniu tematycznym, dokonanych przez M. Maritano. Oprócz tego przy okazji omawiania jakiegos Ojca i podania najardziej charakterystycznych tekstów z jego pism, przytoczone też są: bibliografia na jego temat, wydania jego dzieła, przekłady i najbardziej wartościowe studia. Ponadto pod koniec każdego z obydwu tomów znajdują się indeksy: biblijny, autorów starożytnych, średniowiecznych i współczesnych oraz wykaz współpracowników i wydań tekstów oryginalnych, którym posłużono się przy dokonywaniu tłumaczeń na język włoski.

ks. Jan Gliściński SDB, Warszawa

La mariologia nella catechesi dei Padri (età postnicena), a cura di Sergio FELICI, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 1991, s. 324.

Począwszy od r. 1978 regularnie już odbywają się na Papieskim Uniwersytecie Saezjańskim w Rzymie, zazwyczaj w marcu, sympozja patrystyczne poświęcone katechezie Ojców Kościoła. Organizuje je Wydział Literatury Klasycznej i Chrześcijańskiej wyżej wymienionej Uczelni. Akta tych sympozjów ukazują się następnie w formie książki, które — jak do tej pory — szczęśliwie redagował ks. Sergio Felici, aktualny dziekan tego Wydziału, w ramach serii *Biblioteca di Scienze Religiose*. Pozycja tutaj prezentowana jest niejako owocem sympozjum, jakie odbyło się w dniach 10—11 marca 1989 r. poświęcone było mariologii w katechezie Ojców Kościoła okresu ponicejskiego. Znajdują się w niej referaty i komunikaty znawców tej problematyki, w większości włoskich, z wyjątkiem trzech obco-krajowców, w tym jednego Polaka.

W niezwykle interesujący i wręcz oryginalny sposób są w niej ukazane katechetyczne aspekty mariologii trzech Ojców Kapadockich, a więc św. Bazylego z Cezarei († 379 r.), św. Grzegorza z Nazjanzu († ok. 390 r.) i św. Grzegorza z Nyssy († 394 r.), przez niemieckiego uczonego Georga Sölla, który zagadnienie to przedstawia opierając się na aspektach dogma-

tycznych i moralnych (s. 15—26). Następnie Sergio Zincone (s. 27—32) zwraca uwagę czytelnika na niektóre figury (*typoi*) Maryi, występujące ze szczególną częstotliwością w homiliach św. Jana Chryzostoma († 407 r.), którymi są: Ewa, Sara, Rebeka i Rachel. Luigi Gambero (s. 33—48) mówi o współdziałaniu Maryi w dziele zbawienia i o jej roli w tajemnicy eklesjalnej w ujęciu św. Augustyna († 430 r.). Z kolei Basil Studer (s. 49—68) przedstawia zagadnienie Soboru Efeskiego (431 r.) w świetle mariologii św. Cyryla Aleksandryjskiego (375—444 r.). Uczony ten słusznie zauważa, że nie można — jak to jest lansowane przez niezliczone podręczniki oraz studia archeologiczne i teologiczne — utrzymywać, że Sobór, o którym mowa, po raz pierwszy w historii chrześcijaństwa zajął się na serio sprawą Dziewicy z Nazaretu i z tej racji stanowi decydujący zwrot w historii ikonografii maryjnej. Dowodzą niestuszności takiej tezy zarówno powyższy Sobór jak i św. Cyryl Aleksandryjski.

Celestino Noce ukazuje postać Maryi w literaturze martyrologicznej okresu ponicejskiego (s. 69—80). Z kolei Antonio Isola (s. 81—88) przedstawia mariologię w homiletyce afrykańskiej w okresie panowania na północy Czarnego Łądu barbarzyńskich Wandalów. Calogero Riggi (s. 89—108) omawia *List do Arabów* św. Epifaniasza z Salaminy († 403 r.), pioniera w zakresie teologii mariologicznej. Następnie Antonio Quacquarelli (s. 109—116) ukazuje postać Dziewicy z Nazaretu w egzegezie św. Chromacjusza z Akwilei († ok. 408 r.). W sposób niezwykle interesujący omawia palestyńską homiletykę V w. Marek Starowieyski (s. 117—128), skupiając się na okresie związanym z Soborem Efeskim (431 r.), „synodem zbójcekim” (449 r.) i Soborem Chalcedońskim (451 r.), zaś Vittorio Fazzo (s. 129—138) przedstawia mariologię św. Jana Damasceńskiego († 749 r.). Z kolei Teresa Piscitelli Carpino (s. 139—158) ukazuje postać Matki Bożej w *Pieśniach* św. Paulina z Noli († 431 r.).

Ciekawe zagadnienie porusza Angelo De Nicola (s. 159—200), który ukazuje rozległą panoramę metafor i obrazowych przedstawień boskiego macierzyństwa Dziewicy z Nazaretu u greckich Ojców w okresie ponicejskim, konkretnie zaś począwszy od w. IV, a skończywszy na pierwszych dziesięcioleciach VII w., z pominięciem św. Germana z Konstantynopola († ok. 733 r.), św. Andrzeja z Krety († ok. 740 r.) i św. Jana Damasceńskiego († 750 r.). Następnie Biagio Amata ukazuje Dziewicę Maryję jako „Dobrą Pasterkę” i Matkę Chrystusa, Dobrego Pasterza, w katechezach Ojców Kościoła (s. 201—232). Elena Giannarelli przedstawia Maryję jako wzór dla typologii kobiecej w IV i V w. (s. 233—246). Inna uczona, Maria Dora Spadaro s. 247—264) wypowiada się na temat liturgicznego charakteru hymnu *Akhatistos*. Na temat teologii tego hymnu mówi Ermanno M. Toniolo (s. 265—284). Z kolei Achille M. Triacca (s. 285—310) przedstawia „wyznanie wiary” i *mens* maryjną Chromacjusza z Akwilei. I wreszcie Enrico Dal Covolo (s. 311—320) ukazuje świadectwa katechetyczno-mariologiczne w pismach Rufina z Akwilei († 410/411 r.).

Jest to z pewnością pozycja ciekawa. Jej czytelnika może nieco frapować fakt nie stosowania się przez jej redaktora, Sergio Felici, do zasad obowiązujących w chronologii. Niemniej jednak należy pamiętać, że są to akta sympozjum, wiernie odzwierciedlające kolejność wystąpień poszczególnych referentów. Być może i ten fakt będzie miał kiedyś znaczenie o wiele większe, aniżeli posiada je obecnie. W sumie omawiana tutaj książka może być wielce pożyteczna dla tych wszystkich, którzy pragną pogłębić swoją dotychczasową wiedzę mariologiczną w aspekcie historyczno-patrystycznym.

ks. Jan Gliściński SDB, Warszawa